

Епидемиолошка слика у свету

Према проценама UNAIDS-а у свету је крајем 2013. године 35 милиона (33–37 милиона) људи живело са HIV-ом, што представља значајан пораст у односу на ранији период (18,7 милиона 1995, односно 28,6 милиона 2000. године). Од почетка епидемије око 78 милиона (71–87 милиона) особа је инфицирано HIV-ом, док је 39 милиона (35–43 милиона) особа умрло од AIDS-а.

Процењује се да је у свету 2,1 милиона особа новоинфицирано HIV-ом у 2013. години (3,5 милиона 2000. године), од којих је било 240.000 деце – упола мање у односу на 2001. годину (550.000). Током прошле године од AIDS-а је умрло 1,5 милиона људи, што је значајна редукација у односу на 2005. годину када је од AIDS-а умрло 2,4 милиона особа у свету.

У 2013. години 12,9 милиона особа инфицираних HIV-ом је имало доступну антитетривирусну терапију (5,2 милиона у 2009. години), што представља тек 37% свих особа које живе са HIV-ом у свету (три од пет особа инфицираних HIV-ом нема доступну АРВ терапију), док је само 24% деце инфициране HIV-ом добијало лекове који значе живот.

Туберкулоза је и даље водећи узрок умирања међу особама инфицираним HIV-ом у свету, са процењених 320.000 смртних исхода у 2012. години.

HIV је водећи узрок умирања међу женама у репродуктивној доби, при чему се процењује да 54% трудница које живе и земљама са ниским или средњом приходом није тестирано на HIV. У 2013. години скоро 60% свих новоинфицираних особа међу младима узраста 15–24 године су биле адолесценткиње и младе жене. AIDS је и даље водећи разлог умирања међу адолесцентима у Африци.

Епидемија HIV инфекције у Републици Србији крајем новембра 2014. године

Према подацима Института за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут” од почетка епидемије, 1985. године, па до 20. новембра 2014. године у Републици Србији је регистровано 3098 особа инфицираних HIV-ом, од којих је 1727 особа оболело од

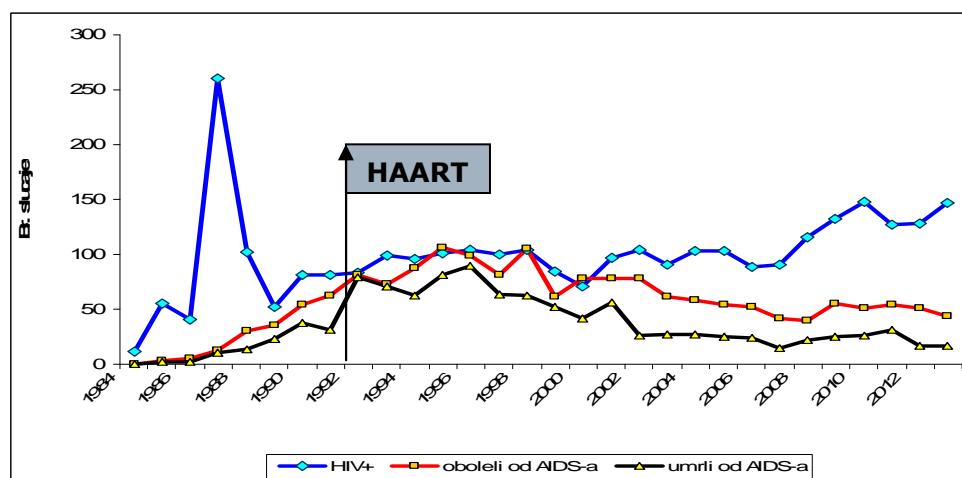
AIDS-a (56% свих регистрованих HIV позитивних особа), док је 1167 особа инфицираних HIV-ом умрло (1067 од AIDS-a, а 100 од болести или стања која нису повезана са HIV инфекцијом).

Београд је најтеже погођен HIV епидемијом, али и највећи број особа се тестира у Београду.

У периоду јануар–новембар 2014. године новодијагностиковано је 95 особа инфицираних HIV-ом. У истом периоду код 33 особе је дијагностикован AIDS (сида), док је 6 особа умрло од AIDS-a.

Од 1997. године високо активна антиретровирусна терапија (HAART) је доступна и бесплатна у Републици Србији, тј. сви трошкови лечења иду на терет Републичког завода за здравствено осигурање за све здравствене осигуранике којима је лечење индикувано. Од 2008. године лечење HIV инфекције је децентрализовано, односно реализује се у Институту за инфективне и тропске болести при Клиничком центру Србије у Београду, у Клиничком центру Војводине у Новом Саду, Клиничком центру у Нишу, а од 2009. године и у Клиничком центру у Крагујевцу. У периоду 2003–2013. година регистровано је значајно повећање особа инфицираних HIV-ом на лечењу комбинованом антиретровирусном терапијом (близу 1200 особа крајем 2013. према 330 особа крајем 2003. године), а од 2000. године регистрована је и значајна редукција оболевања и умирања од AIDS-a (графикон 1).

Графикон 1. Број регистрованих HIV позитивних особа, оболелих и умрлих од AIDS-а у Републици Србији у периоду 1984–2013. године

Према званично доступним подацима у Србији крајем новембра 2014. године живи 1931 особа инфицирана HIV-ом. Међутим, процене UNAIDS-а указују да у нашој земљи још око 1100 особа не зна да је инфицирано HIV-ом. Знајући да HIV инфекција може дуги низ година протичати без икаквих знакова и симптома, једини начин да се открије HIV инфекција је да се особа која је имала неки ризик тестира на HIV. Наравно да би свако тестирање на HIV требало да буде добровољно уз обавезно саветовање пре и после тестирања, а у циљу пружања правих и стручних информација потребних клијенту да донесе одлуку да ли је прави тренутак за тестирање, али и да препозна стварни ризик тј. ризично понашање које је практиковао или које и даље упражњава, те да исто промени у циљу превенирања инфицирања HIV-ом у будућности. С друге стране, HIV позитивне особе имају могућност да уђу у програм праћења и контроле сопствене HIV инфекције, односно у програм лечења који даје одличне резултате, како у свету тако и у нашој земљи, те је данас HIV инфекција хронично стање са којим се може квалитетно и дуго живети, али само уколико се правовременим и адекватним специфичним лечењем контролише репликација HIV-а.

Од 95 новооткривених особа инфицираних HIV-ом у периоду од јануара до новембра 2014. године, 54 особе (57%) су из Београда, 14 (15%) из Војводине, а четвртина је из осталих округа централне Србије (27 особа). Регистровано је седам пута више мушкараца у односу на жене (83 мушкараца према 12 жена). Већина новооткривених

HIV позитивних особа је узраста 20–49 година (85 особа, односно 89,5%), при чему је свака трећа особа узраста 20–29 година (30 особа, односно 32%). Регистровано је и једно дете од пет година које је инфекцију добило од мајке које није знала да је инфицирана HIV-ом. У односу на начин трансмисије код 75 особа HIV је пренешен незаштићеним сексуалним односом (79%), од којих су 54 мушкарци који су пријавили ризичне сексуалне односе са другим мушкарцима. У истом периоду новорегистроване су 4 особе инфициране HIV-ом (4%) које су инјектирајући корисници дроге, док за шестину новорегистрованих случајева (15 особа тј. 16%) није пријављен начин преноса HIV-а. У анализираном временском периоду свака четврта новооткривена HIV позитивна особа је свој HIV статус сазнала тек у терминалном клиничком стадијуму инфекције (24 особе тј. 25%), што указује да се и поред доступног добровољног, бесплатног, поверљивог или анонимног тестирања на HIV праћеног саветовањем пре и после тестирања у 23 града у Републици Србији током целе године, значајан удео особа инфицираних HIV-ом не тестира благовремено и на тај начин значајно редукује могућност успешног лечења у циљу контроле HIV инфекције, односно спречавања оболевања и умирања од AIDS-а. С друге стране, у истом периоду новооткривене су 53 (56%) особе инфициране HIV-ом без икаквих симптома и манифестних знакова HIV инфекције.

Од 33 новорегистроване особе оболеле од AIDS-а у периоду јануар–новембар 2014. године, 30 особа је мушког пола, док су три особе женског пола (однос полова 10 :1). У Београду је регистровано 14 случајева оболевања од AIDS-а (42%), док је на територији Војводине регистровано 9 случајева клинички манифестног обољења узрокованог HIV-ом (27%). Највише оболелих од AIDS-а регистровано је у узрасној групи 30–59 година (27 особа тј. 82%), али је оболевање регистровано и код 5 особа узраста 20–29 година (15%). По начину трансмисије 24 особе новооболеле од AIDS-а (73%) су регистроване међу особама које су инфициране HIV-ом сексуалним путем, три (9%) међу инјектирајућим корисницима дроге, а код 6 особа оболелих од AIDS-а (18%) начин трансмисије HIV-а није пријављен.

Од укупно регистрованих 6 особа умрлих од AIDS-а у периоду јануар–новембар 2014. године, 5 особа (83%) је из Београда, а једна је из Пожаревца. Све особе умрле од AIDS-а у посматраном периоду су били мушкарци. Највећи број особа умрлих од AIDS-а био је узраста 30 до 39 година (4 особа тј. 67%), док су у узрасној групи 50–59

година регистрована два смртна исхода (33%). У односу на трансмисивну категорију највећи број умрлих од AIDS-а регистрован је међу особама које су HIV стекле незаштићеним сексуалним контактом (5 особа односно 83%), док за једну умрлу особу није пријављен начин преношења HIV инфекције. Свих 6 смртних исхода регистровано је код особа код којих је у 2014. години истовремено новодијагностиковано носилаштво анти-HIVантитела и оболевање од AIDS-а.